

Schrijver F. Springer:

“Ik koester mijn herinneringen”

Hij werd dit jaar 70: Carel Jan Schneider oftewel schrijver F. Springer. De uitgave van zijn *Verzameld werk* en de verjaardagsbundel *Allemaal gelogen*, met niet eerder gepubliceerde of in boekvorm verschenen verhalen, essays en gedichten, nodigen uit tot een terugblik. Op een oevre dat niet groot is, maar beslist indrukwekkend. De auteur blijft er nuchter onder. “Logisch dat je op deze leeftijd meer achteruit dan vooruit kijkt. Zolang maar niemand een punt achter mij zet. Ik heb nog genoeg plannen.” Een nieuw boek is in de maak en binnenkort reist Springer naar Zuidoost-Azië voor een aantal lezingen. Bericht uit Scheveningen.

In zijn Scheveningse flat met fabuleus uitzicht op mierenhoop Madurodam serveert F. Springer koffie en draait een sigaret. Hij geeft weinig interviews, is in de schrijf-fase van een nieuw boek. Daarover wil hij alleen kwijt dat het over Oost-Duitsland gaat. “Honeckers inmiddels tot historische rariteit geworden boeren- en arbeidersparadijs”, waar hij in de jaren tachtig ambassadeur was en waarover hij niet eerder schreef. “Als je nog aan het schrijven bent, is het niet goed er veel over te vertellen. Want dan schrijf je het misschien niet meer op.” Bovendien doet Springer doorgaans lang over zijn boeken. Sinds zijn debuut *Bericht uit Hollandia* uit 1962 duurt de heesteds zo’n drie tot vijf jaar tot er een nieuw boek verscheen. Het kan goed zijn dat zijn komende reis naar Java, Bangkok en Sri Lanka hem eerst inspireert tot nieuwe ‘terugkeer-literatuur’.

Alle drie de lokaties speelden een rol in zijn leven. Op Java werd Springer geboren en bracht hij zijn jeugd door, onder meer in een Japans kamp. Naar Sri Lanka werd hij in 1945 samen met zijn moeder en broertjes gebracht, in de verwachting dat zij daar hun vader en man zouden vinden, die als krijsgewangene het verblijf aan de Birma-spoorlijn had overleefd. Vader bleek echter in Bangkok te zitten en het duurde maanden tot het gezin daar kon worden herenigd. Medio 1946 kwamen zij voorgoed naar Nederland. In de jaren ‘60 werkte Springer op de Nederlandse ambassade in Bangkok. Hij schreef eerder over de drie lokaties, zoals in *Bandoeng*,

Bandung (1993), *Kandy. Een terugtocht* (1998) en *Bangkok, een elegie* (in *Allemaal gelogen*). “De aanleiding tot de komende reis is het geven van lezingen voor expats en op lokale universiteiten. Maar zeker op Java ga ik ook plekken van vroeger bezoeken, oude sporen natrekken. Je weet maar nooit welke inspiratie ik daaruit opdoe.”

Operette

Dat brengt het gesprek op de verwevenheid van leven en werk. Die is bij F. Springer heel groot. “Mijn fantasie komt niet vanzelf op gang. Ik zit niet zomaar verhalen te verzinnen. Het zijn de dingen die ik meemaak, de mensen die ik ontmoet, die mijn fantasie op gang brengen. Ik heb altijd al de behoefte gehad iets op te

“Ik begrijp best dat lezers alles van een auteur willen weten.”

schrijven over mijn opgedane indrukken.” Zo hield de auteur in het kamp een dagboek bij in een oud postzegelalbum van zijn vader, tot de Japanse bewakers dat afpakten. Later leefde hij als bestuursambtenaar in Nieuw-Guinea en als diplomaat in onder meer Bangladesh, Teheran, New York en Angola in een exotische omgeving, maakte hij bijzondere dingen mee en ontmoette hij veel boeiende mensen. Zijn indrukken verwerkte hij in zijn verhalen en romans. Zo beschrijft hij in het in *Allemaal gelogen* opgenomen verhaal *Een glimlach in september* zijn verblijf in het piepkleine, zojuist onafhankelijk geworden, Westafrikaanse staatje Sao Tomé. Als ambassadeur van Angola komt hij er

Controleur Schneider met Papua-vrouw. *Fotografie C.J. Schneider*

zijn geloofsbriefjes aanbieden. In het in de bundel opgenomen interview met samensteller Liesbeth Dolk vertelt hij hoe de president alle dertigduizend inwoners een radio heeft gegeven en hen verplicht elke ochtend tussen 9.00 en 11.00 uur te luisteren. “En dan hoorde je in die uren omroepen: ‘Sylvio, jij moet als de sodemieter naar het belastingkantoor komen! Manuel, jij moet naar de polikliniek!’ Dat werd allemaal door de president zelf, vanuit een soort radiohut, verspreid. Dat is toch geweldig om mee te maken. Dat zo’n man een heel volk, al is het dan klein, volkomen in de klauw heeft.”

De plechtigheid die Springer beschrijft in *Een glimlach in september* is een soort operette. “De soldaten namen voor hun laatste mars langs het podium een te grote bocht en waren gedwongen om het kathedraaltje heen te lopen. Zo stonden Horacio en ik dus minutenlang in de houding over een leeg plein heen te staren, hetgeen (...) een lichtelijk belachelijke indruk had gemaakt.” Uit dit fragment blijkt tevens het weergalze vermogen van de schrijver zichzelf en zijn positie te relativeren. “Ik neem mijzelf niet zo serieus, heb dat nooit gedaan. Die houding dateert eigenlijk al van de oorlogstijd in Indië. De boel een beetje relativeren was de manier om het verblijf daar aan te kunnen.”

In de huid

Ondanks de verwevenheid van leven en werk is het gevaarlijk Springers werk te bestempelen als autobiogra-

fisch. "Mijn herinneringen zijn mijn belangrijkste bron. Maar hoe betrouwbaar zijn herinneringen? Jaren geleden ontmoette ik twee jongens met wie ik in het kamp in dezelfde barak had gewoond, op dezelfde brits had geslapen. Toch waren onze herinneringen aan die jaren verschillend. Zelfs op essentiële punten verschilden ze van elkaar. En kijk maar eens naar getuigenissen van mensen die een ongeluk hebben zien gebeuren. Iedereen heeft iets anders gezien." Buiten dat is het niet de intentie van de auteur zijn eigen leven één op één in boeken te verwerken. "De lokaties, de incidenten en de anekdotes, die kloppen allemaal wel zo'n beetje. Maar de mensen die ik beschrijf hebben vaak andere namen, zijn soms combinaties van diverse personen. En ook in de ik-persoon kun je niet exact de persoon van de schrijver herkennen. Maar ik begrijp best dat lezers dat doen. Dat lezers dat graag willen doen."

In de in *Allemaal gelogen* opgenomen Albert Verwey-lezing *Op zoek naar Gatsby* verwoordt Springer zijn eigen drang in de huid van een geliefd schrijver te kruipen, in dit geval de Amerikaan F. Scott Fitzgerald. "Ik wou alles van hem weten, van zijn leven, van zijn liefdes, wat hij nog meer geschreven had." Hij vindt het jammer dat de auteur geen bezeten dagboekschrijver is geweest, zoals andere door hem bewonderde schrijvers als Thomas Mann en Arthur Schnitzler. "Het is toch prachtig, zelfs noodzakelijk, om te weten dat 'der Zauberer' op 4 juli 1943 's avonds soep en griesmeelpap gegeten heeft, met frambozen als toetje. (...) En een Schnitzler-adept kan toch niet door het leven zonder de wetenschap dat de Weense grootmeester der melancholie op 15 juni 1920 een zeer pijnlijke tandartsbehandeling onderging, en hoeveel die marteling gekost heeft."

Terug naar Papua

In 1990 bezocht Springer op uitnodiging van VPRO-radio de Indonesische provincie Irian Jaya, nu Papua en vroeger Nederlands Nieuw-Guinea, waar hij in de laatste koloniale jaren bestuursambtenaar was geweest. Het dagboek van die reis staat onder de titel *Een weerzien in Allemaal gelogen*. "Het was de eerste keer sinds mijn onverwacht vertrek in 1962 dat ik er terugkwam. Ik vond het zeer indrukwekkend. Tal van Papua's, en ook enkele Nederlandse missionarissen, met wie ik destijds had samengewerkt, heb ik opnieuw ontmoet. Zij herinnerden zich mijn vrouw en mij zoals wij ons hen altijd herinnerd hadden. Dagenlang haalden wij herinneringen op en bezochten wij plekken van toen." Hoe kijkt hij terug op zijn verblijf als bestuurs-

"Ik heb altijd een wat bitter gevoel gehad dat we ons werk daar niet konden afmaken."

ambtenaar? Ik heb er een onvergetelijke en intense tijd gehad. De laatste twee jaar werkte ik met de Dani, het volk van de Baliem-vallei die in 1956 ontsloten was. Die mensen maakten in zeer korte tijd de sprong van het stenen tijdperk naar de moderne tijd. Dat legde een behoorlijke verantwoordelijkheid op onze schouders. Ik heb er altijd een wat bitter gevoel bij gehad dat we ons werk daar niet konden afmaken. Het heeft ook altijd pijn gedaan dat de Papua's er in Indonesië zo bij hingen. Je denkt natuurlijk graag dat het anders was gelopen als wij daar hadden kunnen blijven. Maar dat kun je niet zeggen. Er kan zoveel gebeuren in veertig jaar." Nog een keer terug wil Springer niet meer. "In 1990 zag ik er tegenop en was het heel bijzonder. Die ervaring doe je niet nogmaals op. De mensen die er toen waren, zijn er nu niet meer. Ik koester liever mijn herinneringen dan dat ik het risico loop teleurgesteld te worden."

Ontsnappen

Vorig jaar verscheen Springers *Verzameld werk*. Wekt dat niet de indruk alsof het oeuvre compleet is? "Nee, zo heb ik het nooit opgevat. Ik vond het een aardige geste van uitgeverij Querido om al mijn boeken eens mooi bij elkaar te zetten. Het is een fraai boek geworden, dat wordt gewaardeerd door fans en bibliofielen, die wellicht in het verleden wat van mijn boeken gemist hebben. Zolang men maar geen punt achter mij zet. Ik ben van plan nog heel wat jaren te blijven schrijven." Is er een boek dat hem het dierbaarst is? "Dat kan ik niet zeggen. Wel nemen enkele boeken een speciaal plekje in omdat ik ze onder moeizame omstandigheden geschreven heb. Zo schreef ik *Tabes New York* toen ik in 1973 als Tijdelijk

Zaakgelastigde in Bangladesh verbleef. Ik was er alleen in een land dat net onafhankelijk was geworden, waar honger en chaos heerste. Schrijven was voor mij een mogelijkheid om even te ontsnappen aan de dagelijkse werkelijkheid. Hetzelfde geldt voor *Bougainville. Een gedenkschrift*. Daar ben ik aan begonnen toen ik in 1979 aan het begin van de Iraanse revolutie in Teheran verbleef. Ik heb het afgemaakt in Luanda, Angola. Daar was 's avonds geen fluit te belevan. Heerlijk om je dan achter je typemachine te kunnen terugtrekken."

F. Springer

1932: geboren in Batavia
1942-45: verblijf in kampen op Java
1946: repatriëring naar Nederland
1958-62: bestuursambtenaar in Nieuw-Guinea
1962: boekdebuut *Bericht uit Hollandia*
1963-89: diplomaat